

Устим Хаварівський

Реєстрація та набуття статусу юридичних осіб церквами та релігійними спільнотами в Словацькій Республіці

Ustym Khavarivsky

Registration and obtaining status of juridical persons by Churches and religious organizations in Slovakia Republic

Analyzed Slovak organizations acquiring religious confessions legal personality and conduct of the Ministry of Culture of the Register of churches and religious communities.
Keywords: church, a law, register, juridical person, registration

Проаналізовано словацький досвід набуття віросповідними організаціями статусу юридичної особи та ведення Міністерством культури Реєстру церков та релігійних спільнот.

Ключові слова: закон, реєстр, державний орган Словаччини у справах релігій, церква, юридична особа

Тема реєстрації віросповідних організацій та набуття ними статусу юридичної особи залишається досить актуальною в Україні. Неодноразово наголошувалося на недосконалої та непрозорості вітчизняної системи «подвійної» реєстрації церков та релігійних організацій, на відсутності процесуальних документів з питань здійснення реєстрації. Після підписання Україною у 2014 році Угоди про асоціацію з Європейським Союзом та орієнтацією національного законодавства на кращі практики країн-членів ЄС, буде корисним проаналізувати досвід найближчого європейського сусіда України – Словацької Республіки – щодо визнання державою церков і набуття ними статусу юридичної особи. Якщо взяти за критерій інституційні форми державного органу у справах релігій, то між Україною та Словацькою Республікою є подібність: в обох країнах питаннями державно-церковних відносин займаються Міністерства культури. Така ж назва центрального органу з питань віросповідань є і в інших країнах-сусідах України – Румунія (Міністерство культури і культів), Угорщина (Міністерство національної культурної спадщини).

Чимало вітчизняних фахівців звертали увагу на проблематику релігії і церкви постсоціалістичних країн Європи, зокрема щодо розв'язання низки важливих питань державно-церковних відносин (В.Бондаренко, В.Сленський, С.Здіорук, В.Токман, Г.Друзенко, М.Палінчак). Серед зарубіжних вчених окремо вартує згадати англomовну працю про державу і церкву в Словаччині М. Моравчикової

(2005), відтворену російською у збірнику «Держави і релігії в Європейському Союзі (досвід державно-церковних відносин)»¹. Однак, попри наявну значну увагу науковців до проблем, які виникають у стосунках між державою і конфесіями у країнах Центрально-Східної Європи, тематика словацької релігійно-правової системи та досвіду набуття церквами та релігійними спільнотами статусу юридичних осіб залишається малодослідженою.

Метою даної статті є аналіз та узагальнення досвіду публічного адміністрування у справах релігійних організацій Словацької Республіки, зокрема, щодо визнання державою церков та набуття ними статусу юридичної особи, з метою можливого подальшого використання кращих практик у діяльності державних органів та суб'єктів законодавчої ініціативи України.

Як ми уже зазначали², є суттєва засаднича відмінність щодо порядку утворення (визнання) церкви між Україною та європейськими країнами, де реєструють (визнають) спочатку церкву як цілісність (юридичну особу-релігійне об'єднання), а потім вона реєструє свої структурні підрозділи. Тобто утворення йде «зверху до низу», а не навпаки, як в Україні.

Словацьку модель державно-церковних відносин можна охарактеризувати відносинами співпраці і партнерства. Жодна церква не має статусу державної та ніяких привілеїв. Конституція Словацької Республіки проголошує нейтралітет держави стосовно будь-якої релігії та ідеології. Водночас Основний Закон визнає значення Кирило-Мефодіївської духовної спадщини. Державний нагляд у сфері церков та релігійних спільнот відповідно до компетенції, встановленої законодавством, здійснює Міністерство культури. Більше 60 % віруючих громадян Словаччини належать до Римсько-Католицької Церкви.

Основні принципи державно-церковних відносин у Словацькій Республіці гарантуються такими правовими документами:

Міжнародні та внутрішньодержавні Угоди:

Основна Угода між Словацькою Республікою і Святим Престолом (опублікована 23 серпня 2001 р. під ч. 326/2001 Z. z.);

Угода між Словацькою Республікою і Святим Престолом про духовну службу в збройних силах і військових частинах (опублікована 28 листопада 2002 р. під ч. 648/2002 Z. z.);

Угода між Словацькою Республікою і Святим Престолом про католицьке виховання і освіту (опублікована 9 липня 2004 р. під ч. 394/2004 Z. z.);

Угода між Словацькою Республікою і зареєстрованими церквами і релігійними спільнотами (опублікована 18 травня 2002 р. під ч. 250/2002 Z. z.). Ця Угода хоча й мала іншу природу (внутрішньодержавного, а не міжнародного документа), проте була практично ідентичною за змістом із *Основною Угодою між Словацькою Республікою і Святим Престолом*. Згідно з цією угодою за-

реєстровані на той час церкви і релігійній спільноті отримали можливість заключати договори з державою. Таке право було закріплене за всіма зареєстрованими церквами Законом ч. 394/2000 Z.z.;

Угода між Словацькою Республікою і зареєстрованими церквами і релігійними спільнотами про релігійне виховання і освіти (опублікована 13 липня 2004 р. під ч. 395/2004 Z. z.);

Угода між Словацькою Республікою і зареєстрованими церквами і релігійними спільнотами про здійснення пастирської служби для їх віруючих в збройних силах і військових частинах Словацької Республіки (опублікована 24 червня 2005 р. під ч. 270/2005 Z. z.);

Конституція та Закони:

Конституція Словацької Республіки ч. 460/1992 Zb.;

Закон ч. 308/1991 Zb. (з поправками згідно з Законом ч. 394/2000 Z.z.) про свободу релігійних переконань і статус церков і релігійних спільнот;

Закон ч. 218/1949 про господарське забезпечення церков і релігійних спільнот державою (зі змінами);

Реституційний Закон ч. 282/1993 Z.z. про пом'якшення деяких несправедливих і конфліктних рішень щодо майна (власності) церков і релігійних спільнот;

Реституційний Закон ч. 161/2005 Z. z. про повернення власності на нерухоме майно церквам і релігійним спільнотам і перехід власності на деяку нерухомість;

Підзаконні правові акти:

Постанова уряду СР ч. 299/2007 Z. z. від 13 червня 2007 р. про регулювання особистих виплат, які надаються духовенству (священнослужителям) церков і релігійних спільнот (зі змінами, внесеними постановою уряду ч. 420/2014 Z. z. та набуттям чинності 1 січня 2015 р.);

Наказ Міністерства культури СР від 10 січня 2001 р. ч. МК 33/2001-1 про реєстр юридичних осіб, правовий статус яких походить від церков і/або релігійних спільнот;

Методичні вказівки Міністерства культури СР від 1 червня 2006 р. ч. МК 3137/2006-110 щодо надання фінансових засобів на заміри нерухомості і на землепорядкувальні (кадастрові) плани в рамках реституції церковної власності.

Церкви як цілісності в Словацькій Республіці визнаються юридичними особами. СР визнає суспільний і правовий статус церков як публічних самоврядних інституцій «*sui generis*». Держава забезпечує зареєстрованим церквам та релігійним спільнотам фінансову підтримку благодійницької діяльності, а також визнає їх організаціями з неповторним моральним потенціалом, відтак

потребує їх допомоги щодо покращення суспільної моралі. Церкви та релігійні спільноти є особливою категорією юридичних осіб, у яких є особливий статус та інші права, які надаються Конституцією юридичним особам (недоторканість, захист власності, право на звернення з петиціями, право на зібрання і об'єднання, право на судовий та інший правовий захист).

Станом на 1 січня 2015 р. в Словацькій Республіці було зареєстровано 18 церков і релігійних спільнот:

- Апостольська Церква в Словаччині;
- Багайська спільнота в Словацькій Республіці;
- Братський Союз Баптистів в Словацькій Республіці;
- Греко-Католицька Церква в Словаччині;
- Євангельська Церква Авгсбурзького віросповідання в Словаччині;
- Євангельська Методистська Церква, Словацький регіон;
- Новоапостольська Церква в Словацькій Республіці;
- Православна Церква в Словаччині;
- Релігійна Спільнота Свідків Єгови в Словацькій Республіці;
- Реформаторська Християнська Церква в Словаччині;
- Римсько-Католицька Церква в Словацькій Республіці;
- Старокатолицька Церква в Словаччині;
- Християнські зібрання в Словаччині;
- Центральний союз юдейських релігійних громад в Словацькій Республіці;
- Церква адвентистів Сьомого Дня, Словацьке об'єднання;
- Церква Братів в Словацькій Республіці;
- Церква Ісуса Христа Святих Останніх Днів в Словацькій Республіці;
- Чехословацька гуситська церква в Словаччині.

У другій частині «Церква і релігійні спільноти» Закону про свободу релігійних переконань і статус церков і релігійних спільнот Ч. 308/1991 Zb.³ церквою чи релігійною спільнотою визнається добровільне об'єднання осіб одного віросповідання в організацію, утворену для задоволення релігійних потреб на підставі внутрішніх приписів управління церкви чи релігійної спільноти (абз. 1 §4). Церкви мають свою структуру, церковні структурні одиниці, внутрішні правила і церемонії. Вони є юридичними особами, можуть об'єднуватися одна з одною, утворювати спільноти, ордени, асоціації та подібні об'єднання (абз. 3 §4). Держава визнає лише ті церкви і релігійні спільноти, які є зареєстрованими (абз. 4 §4).

Третя частина «Реєстрація церков і релігійних спільнот» Закону СР про свободу релігійних переконань і статус церков і релігійних спільнот Ч. 308/1991 Zb. передбачає, що реєструючим органом є Міністерство культури СР. Цей центральний орган забезпечує реєстрацію церков, релігійних

спільнот, а також юридичних осіб, правовий статус яких походить від церков і релігійних спільнот.

Заява на реєстрацію церкви чи релігійної спільноти подається відповідним керівним органом церкви, до складу якого входить щонайменше троє повнолітніх осіб. Заява підписується усіма членами керівного органу, також вказується ім'я та прізвище, дата народження, місце проживання таких осіб. Окремо вказується хто із членів керівного органу церкви є уповноважений діяти від його імені у відносинах з державним органом реєстрації (абз. 2 §10). Заява на реєстрацію може подаватися за умови, що церква чи релігійна спільнота має щонайменше 20 000 повнолітніх членів, які тривалий час живуть на території Словацької Республіки і є її громадянами (§11).

Заява на реєстрацію має містити: а) назву і адресу церкви; б) імена, прізвища, адреси, підписи і дати народження членів керівного органу; в) основні характеристики заснованої церкви, її вчення, послання та підстави діяльності; г) чесну декларацію щонайменше 20 000 повнолітніх членів, які тривалий час живуть на території Словацької Республіки і є її громадянами, про те що вони зголошуються до церкви чи релігійної спільноти, підтримують заяву на її реєстрацію, є її членами, знайомі з основними пунктами віри та вчення, свідомі прав і обов'язків, які випливають із членства в церкві, із вказівкою їх імен, прізвищ, тривалості перебування і дати народження; е) декларацію про те, що церква чи релігійна спільнота буде повністю поважати закони і загальноприйняті правові норми, буде толерантна до інших церков та осіб без віросповідання (§12).

До заяви на реєстрацію додається уставний документ створеної церкви (статут, порядок, положення тощо), де вказується:

- а) назва і місце знаходження церкви;
- б) органи і структурні одиниці, спосіб їх утворення і ліквідації;
- в) спосіб призначення духовних осіб, та їх відкликання;
- г) основні пункти віри;
- е) засади господарської діяльності, порядок вирішення майнових питань при ліквідації церкви чи релігійної спільноти;
- ф) спосіб ухвалення основного уставного документу та змін до нього;
- г) структурні одиниці церкви, які мають правосуб'єктність, їх обсяг, і хто уповноважений діяти від імені таких одиниць;
- д) права і обов'язки членів, які зголосилися до церкви чи релігійної спільноти.

Назва церкви чи релігійної спільноти має відрізнятися від назви юридичної особи, яка вже набула чинності на території СР. У випадку, якщо заява на реєстрацію не містить усіх передбачених законодавством пунктів, Міністерство

культури СР інформує заявників про необхідність доповнення заяви упродовж одного місяця з часу видачі такого повідомлення. Повідомлення (виклик) передається уповноваженому від керівного органу церкви. Якщо церква-заявник не доповнить реєстраційні документи необхідною інформацією, реєструючий орган залишає заяву без руху.

Реєструючий орган перевіряє, чи діяльність церкви не суперечить законодавству, охороні безпеки громадян і порядку, здоров'ю і моралі, засадам людськості, й чи не обмежує прав інших юридичних осіб і громадян.

Розпорядження про реєстрацію чи відмову в реєстрації передається уповноваженій особі керівного органу церкви. Також це рішення упродовж 10 днів після його прийняття, скеровується Міністерством культури до Статистичного департаменту СР. Керівний орган церкви може упродовж 60 днів після отримання рішення про відмову в реєстрації оскаржити його у Верховному Суді СР.

Внесення змін до заяви на реєстрацію та статуту також потрібно реєструвати в Міністерстві культури СР. Заява на реєстрацію змін подається керівним органом церкви чи релігійної спільноти до реєструючого органу упродовж 30 днів з дня схвалення змін відповідним органом церкви.

Таблиця 1

**Кількість зареєстрованих юридичних осіб (суб'єктів)
у предметному розрізі⁴**

Станом на 01.06.2014 р.	К-сть	К-сть усіх зареєстрованих юридичних осіб
Зареєстровані церкви і релігійні спільноти:	18	2927
Центри (біскупств, дистриктів, єпархій тощо) зареєстрованих церков і релігійних спільнот		33
Основні організаційні структури (парафії, церковні громади, церковні збори тощо) зареєстрованих церков і релігійних спільнот зі статусом юридичної особи		2572
Інші церковні юридичні особи (ордени, чини, згромадження, навчальні заклади, об'єднання тощо)		322

У тому числі	Чоловічі ордени	33	74
	Жіночі ордени	51	81

Відповідно до абзацу 1 § 19 Закону про свободу релігійних переконань і статус церков і релігійних спільнот Ч. 308/1991 Zb. Міністерство культури СР веде Реєстр усіх церковних юридичних осіб, включно з тими, правовий статус яких походить від церков і релігійних спільнот (Табл. 1). Для прикладу, станом на 1 червня 2014 р. до Реєстру було внесено 2927 церковних юридичних осіб. Найчисельніше в країні представлена Римсько-Католицька Церква в Словацькій Республіці – 1540 юридичних осіб, з яких 1244 парафії та 59 військово-правоохоронних парафій. Третьюю за величиною є Греко-Католицька Церква Словаччини. До її складу станом на 1 серпня 2014 р. належало 294 юридичних особи, з них 272 – це парафії (Табл. 2).

Таблиця 2

Дані про Греко-Католицьку Церкву в Словацькій Республіці з Реєстру церковних юридичних осіб (станом на 01.08.2014)⁵.

Назва суб'єкта	Адреса (населений пункт, вулиця, дім)	Керівний орган	Дата реєстрації
Греко-Католицька Церква в Словаччині	Пряшів, Главна, 1	Пряшівський архієпископ і митрополит	01.09.1991
Греко-Католицька архієпархія Пряшів	Пряшів, Главна, 1, п/с 135	Пряшівський архієпископ і митрополит, протосинкел	01.09.1991
Греко-Католицька Єпархія Кошиць	Кишиці, Домініканське нам., 2а, п/с G-13	Єпископ – єпарх Кошицької єпархії	19.03.1997
Греко-Католицька парафія ... 272 парафії станом на 01.01.2014 р.		Парох або адміністратор парафії	01.09.1991

Центр родини – Сігорд	Кокошовці, Злата Баня, Сігорд, 134	Директор	06.08.2009
Греко-Католицький епархіальний карітас Кошиці	Кошиці, Домініканське нам., 2а	Директор	24.08.2001
Греко-Католицький карітас Пряшів	Пряшів, Главна, 2	Директор	27.12.1995
Греко-Католицький богословський формаційний центр в Пряшеві	Пряшів, Сладковічова, 23	Директор	23.03.2011
Греко-Католицький формаційний центр Ромів в Чічаві	Вранов над Топльою, Чічава, 74	Директор	20.01.2012
Греко-Католицька вища семінарія блаженного єпископа Павла Петра Гойдича	Пряшів, Сладковічова, 23, п/с 176	Ректор семінарії	01.09.1991
Коїнонія Іван Хреститель – Пряшів	Пряшів, Гурбаністів 2	Керівник спільноти	01.02.2012
Конгрегація Найсвятішого Ізбавителя (ЧНІ)	Міхаловце, Масарикова, 35	провінціал	30.06.1994
Конгрегація Сестер Службниць Непорочної Діви Марії (СНДМ)	Пряшів, Сладковічова, 22	Провінційна настоятелька	01.09.1991
Паломницький центр Базиліки мінор в Лютіні	Лютіна, Лютіна, 133	Директор	09.09.2011
Паломницький центр Гора Звір в Літмановій	Йарабіна, Літманова, 10	Директор	24.01.2011
Чин Сестер Святого Василія Великого в СР	Пряшів, Нарцисова, 1	Провінційна настоятелька	01.09.1991
Чин Святого Василія Великого (ЧСВВ)	Пряшів, Воянського, 31	Провінціал	01.09.1991

Закон Найсвятішого Ізбавителя (Сестри Редемптористки)	Вранов над Топльов, Кляшторна, 1503	Керівний заступник	06.07.2000
Спілка Святого Івана Хрестителя	Меджилаборці, Налепку, 36	Керівник	11.02.2004
Фінансова і сервісна агенція	Пряшів, Главна, 3	Директор	14.07.2014
Студійний дім Делегатури св. Прокопа Чину Святого Василя Великого в СР	Ярек, Ярек, 96	Настоятель дому	13.08.2002 (16.12.2008 -викреслено з реєстру)
Віцепровінція Святих Кирила і Мефодія Сестер Чину Василя Великого в Словаччині	Сечовці, Альбіновська, 1010	Настоятелька (протоігуменя) віцепровінції	29.07.1994
<i>Всього 294 юридичні особи</i>			

Згідно з наказом Міністерства культури СР від 10 січня 2001 року ч. МК 33/2001-1⁶ відповідальним за ведення такого Реєстру є церковний департамент міністерства в особі його керівника.

Юридична особа, правовий статус якої походить від церков і релігійних спільнот, вважається зареєстрованою на території Словацької Республіки в день подання до Церковного департаменту Міністерства культури СР заяви про її реєстрацію (за умови дотримання усіх вимог до змісту).

У випадку, коли заява не відповідає встановленим вимогам, церковний департамент у термін до 10 робочих днів викликає заявника для її доопрацювання. Якщо за цей період заявник не доопрацює заяви церковний департамент таку юридичну особу не зареєструє. При поданні доопрацьованої заяви та виконанні усіх приписів юридична особа вважатиметься зареєстрованою на території СР у день подання усіх необхідних доопрацьованих даних.

Заяву про реєстрацію юридичної особи церковному департаменту подає:

а) керівний орган церкви і/або релігійної спільноти, від якої походить правовий статус такої юридичної особи, або

б) керівний орган юридичної особи, що звертається про реєстрацію.

У заяві має міститися інформація про утворення юридичної особи керівним органом церкви, назва юридичної особи (яка має відрізнитися від

вже існуючих назв юридичних осіб); місцезнаходження; назва керівного органу. До заяви додається установчий документ (статут), якщо не йдеться про організаційну одиницю церкви. Положення Статуту не повинні суперечити законодавству.

Юридична особа, правосуб'єктність якої походить від церкви чи релігійної спільноти, вважається видаленою з реєстру на території СР у день подання компетентною особою до церковного департаменту Міністерства культури повідомлення про припинення такої юрособи. Припинення церкви має наслідком припинення всіх юридичних осіб, які від неї походять.

Список зареєстрованих суб'єктів ведеться за такою структурою: назва суб'єкта; адреса місцезнаходження (окремо населений пункт, окремо вулиця і номер дому, окремо поштовий індекс); назва керівного органу (ім'я конкретної особи, яка його представляє, не є частиною реєстру); зареєстрована церква чи релігійна спільнота, до якої належить даний суб'єкт; дата реєстрації (внесення); дата вилучення з реєстру. На письмову вимогу церковний департамент може підготувати виписку з реєстру юридичних осіб, або підтвердження про реєстрацію юридичної особи у списку, або інформацію про відсутність запису (даних) в реєстрі.

Таблиця 3

Кількість віруючих та духовенства зареєстрованих церков і релігійних спільнот в Словацькій Республіці⁷

	Церкви і релігійні спільноти	К-сть віруючих *	% віруючих від громадян	К-сть духовенства **
1	Римсько-Католицька Церква в Словацькій Республіці / Rímskokatolícka cirkev v Slovenskej republike	3 347 277	62,021	2 346
2	Євангельська Церква Аугсбурзького віросповідання в Словаччині / Evanjelická cirkev augsburského vyznania na Slovensku	316 250	5,860	359
3	Греко-Католицька Церква в Словаччині / Gréckokatolícka cirkev na Slovensku	206 871	3,833	433
4	Реформаторська Християнська Церква в Словаччині / Reformovaná kresťanská cirkev na Slovensku	98 797	1,831	226

5	Православна Церква в Словаччині / Pravoslávna cirkev na Slovensku	49 133	0,910	143
6	Релігійна Спільнота Свідків Єгови в Словацькій Республіці / Náboženská spoločnosť Jehovovi svedkovia v Slovenskej republike	17 222	0,319	1 412
7	Євангельська Методистська Церква, Словацький регіон / Evanjelická cirkev metodistická, Slovenská oblasť	10 328	0,191	28
8	Християнські зібрання в Словаччині / Kresťanské zbory na Slovensku	7 720	0,143	50
9	Апостольська Церква в Словаччині / Apoštolská cirkev na Slovensku	5 831	0,108	48
10	Братський Союз Баптистів в Словацькій Республіці / Bratská jednota baptistov v Slovenskej republike	3 486	0,065	37
11	Церква Братів в Словацькій Республіці / Cirkev bratská v Slovenskej republike	3 396	0,063	39
12	Церква адвентистів Сьомого Дня, Словацьке об'єднання / Cirkev adventistov siedmeho dňa, Slovenské združenie	2 915	0,054	27
13	Центральний союз єврейських релігійних громад в Словацькій Республіці / Ústredný zväz židovských náboženských obcí v Slovenskej republike	1 999	0,037	11
14	Чехословацька гуситська церква в Словаччині / Cirkev československá husitská na Slovensku	1 782	0,033	6
15	Старокатолицька Церква в Словаччині / Starokatolícka cirkev na Slovensku	1 687	0,031	12
16	Багайська спільнота в Словацькій Республіці / Bahájske spoločenstvo v Slovenskej republike	1 065	0,020	0

17	Церква Ісуса Христа Святих Останніх Днів в словацькій Республіці / Cirkev Ježiša Krista Svätých neskorších dní v Slovenskej republike	972	0,018	43
18	Новоапостольська Церква в Словацькій Республіці / Novoapoštolská cirkev v Slovenskej republike	166	0,003	27
Всього		4 076 897	75,540	5 247
інші		23 340	0,432	
без віровизнання		725 362	13,440	
невстановлені		571 437	10,588	
Всього громадян		5 397 036	100,000	

* кількість віруючих подано станом на 2011 рік.

** кількість духовенства вказано станом на 01.01.2014 р.

Як видно із Табл. 3, більшість із зареєстрованих церков та релігійних спільнот Словацької Республіки не виконують умову про 20 000 членство. Вони були зареєстрованими на підставі норми Закону, яка передбачала, що церкви і релігійні спільноти, які вже здійснюють свою діяльність за Законом чи зі згоди держави, визнаються зареєстрованими з моменту набуття чинності Законом ч. 308/1991 Zb. у 1991 році. Тобто більшість зареєстрованих церков і релігійних спільнот діють на підставі фактичного визнання реєстрації. Після набуття чинності нового Закону ч. 308/1991 Zb. про свободу релігійних переконань і статус церков і релігійних спільнот було зареєстровано лише одне релігійне товариство, що відповідало вимогам реєстрації. Це була релігійна організація Свідків Страви, що пройшла процедуру реєстрації у 1993 році. Новоапостольська церква надала відповідні документи для надання згоди державою щодо її діяльності на території Словацької Республіки ще до набуття чинності Закону ч. 308/1991 Zb. у 1991 році⁸. Ця найменша за кількістю віруючих церква (166 осіб) була зареєстрована 1 вересня 2001 року. У сучасному релігійному просторі Словаччини з'явилося також чимало нових і нетрадиційних віросповідних громад, напрямів і течій. Зокрема, активними є Церква Ісуса Христа Святих Останніх Днів (мормони), Міжнародний дзен в Словаччині, Християнська наука, Словацьке товариство Свідомості Крішні тощо. На сьогоднішній день усі вони діють без статусу

юридичної особи, оскільки досягнення необхідної кількості членів (20 000) є головною перепорою на шляху офіційного визнання їх з боку держави. Питання юридичних критеріїв та підстав для отримання статусу зареєстрованої церкви чи релігійної спільноти у СР піднімається час від часу в суспільстві у зв'язку з відносинами держави із новими та нетрадиційними релігійними рухами. Можливо, саме питання критеріїв реєстрації церков зможе вподальшому викликати дещо жвавішу дискусію з цього приводу зацікавлених організацій.

Підсумовуючи сказане, можемо зробити такі висновки. Словацька система публічного адміністрування у справах релігійних організацій містить цікавий досвід співпраці із зареєстрованими церквами та релігійними організаціями, яких в країні станом на 1 січня 2015 р. нараховувалося 18. Державно-церковні відносини регулюються міжнародними (з Апостольською Столицею) та внутрішньодержавними (з визнаними церквами) Угодами. Для подання заяви на реєстрацію нової церкви у Словаччині встановлено надзвичайно високий ценз її повнолітніх віруючих, які підтримують таке клопотання (20 000 осіб), що є чинником фактичного стримування легалізації нових релігій та течій. Церкви та релігійні спільноти як цілісності в Словацькій Республіці визнаються особливою категорією юридичних осіб, у яких є особливий правовий статус публічних самоврядних інституцій «*sui generis*» та інші права. Важливою відмінністю (порівняно з Україною) щодо порядку утворення нової церкви є те, що у Словацькій Республіці реєструють спочатку церкву як цілісність (центральне релігійне об'єднання), а потім вона реєструє свої структурні підрозділи – юридичні особи, правовий статус яких походить від такої церкви. Відповідно при припиненні зареєстрованої церкви у Словаччині припиняється діяльність усіх її структурних підрозділів, які є суб'єктами права. Ще однією характерною рисою словацької моделі є державне забезпечення церков засобами для виплат заробітної плати священнослужителям. Класифікація та рівні окладів духовенства визначаються постановами уряду. Також держава в особі церковного департаменту Міністерства культури СР забезпечує фінансування діяльності адміністративного апарату зареєстрованих церков, яке виділяється Національною Радою з державного бюджету.

¹ Моравчикова М. Государство и церковь в Словакии // Государства и религии в Европейском Союзе (опыт государственно-конфессиональных отношений) / Сост. Г. Робберс / Пер. с англ. – М: Институт Европы РАН, 2009. – 722 с. – С. 507-542.

² Хаварівський У. Б. Нова модель легалізації релігійних організацій в Україні як перспектива реформування державно-церковних відносин // Історія релігій в Україні: науковий щорічник. – Львів: Логос, 2014. – Книга II. – 642 с. – С. 182-195.

- ³ O slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností 308/1991Zb. zákon zo 4. júla 1991, Zmena: 394/2000 Z.z.; Zmena: 201/2007 Z.z. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zbierka.sk/sk/.../308-1991-zb.p-1222.pdf.
- ⁴ Evidencia cirkevných právnických osôb [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/cirkvi-a-nabozenske-spolocnosti-/evidencia-cirkevnych-pravnickych-osob-1a0.html>.
- ⁵ Zoznam evidovaných cirkevných právnických osôb k 1.6.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/cirkvi-a-nabozenske-spolocnosti-/evidencia-cirkevnych-pravnickych-osob-1a0.html>
- ⁶ Opatrenie Ministerstva kultúry SR z 10. januára 2001 č. MK 33/2001-1 k evidencii právnických osôb, ktoré odvodzujú svoju právnu subjektivitu od cirkví a/alebo náboženských spoločností [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.culture.gov.sk/vdoc/416/opatrenie-mk-sr-cislo-mk-332001-1-zo-dna-10-januara-2001-1e0.html>.html.
- ⁷ Cirkvi a náboženské spoločnosti v roku 2013 // Právne postavenie a ekonomické zabezpečenie registrovaných cirkví a náboženských spoločností [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.culture.gov.sk/extdoc/3049/CNS2011.
- ⁸ Моравчикова М. Государство и церков... С. 552.